

Kezdeményezés

230 esztendeje született gróf Széchenyi István, a „legnagyobb magyar”

Az Elsősorban pápai Városbarát Egylet méltó pápai emlékállítást kezdeményez a reformkor egyik legfontosabb alakja tiszteletére.

Gróf Széchenyi István hatalmas és páratlan életműve nemcsak a saját korában volt kiemelkedő, hanem manapság, az utókor számára is igen fontos üzeneteket, értékeket hordozó forrás lehet. Cselekvő hazaszeretete minden magyar ember számára példaértékű volt, és lehet. Nem véletlenül nevezte őt még politikai ellenfele, Kossuth Lajos is a „legnagyobb magyarnak”. Széchenyi írásai, szellemi tevékenysége és megvalósult projektjei révén kezdődött a modern polgári Magyarország kiépítése.

A régi pápaiak már korán fölfigyeltek és figyeltek Széchenyi István szavaira, tetteire. Amikor 1827-ben a nemzeti közművelődés, a közérdekű eszmecsere és párbeszéd, valamint a magyar társadalom és az ország fejlődésének előmozdítása érdekében Széchenyi életre hívta a Nemzeti Casinót – melyben „politika pártszínezet és osztálykülönbség a tagok felvételénél vagy kirekesztésénél mérvadó” nem lehetett –, mely fontos terepe lett a reformkori magyar közéletnek, a vidék városainak sorában, Veszprém megyében az elsők között Pápán nyitotta meg kapuit ilyen egyesület, mely a település kulturális identitása szempontjából – kisebb megszakításokkal – meghatározó szerepet játszott szinte egészen a második világhévig.

Úgy tudni, hogy az ifjú Széchenyi István katonaévei alatt, huszár főhadnagyként megfordult Pápán, egy, a győri csatát, s az 1809. októberi „schönbrunni békét” követő pápai hadgyakorlat és szemle megtervezésekor-előkészítésekor. (Erre a pápai kötődésre 2017. január 12-én, a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár falai között, az Egervölgyi Dezső Széchenyi-gyűjteményéből rendezett kiállításon még dr. Áldozó Tamás polgármester is utalt megnyitó beszédében, majd azt néhai Huszár János tanár úr is megerősítette.)

Azt is tudni, hogy a néhai jeles pápai filozófus, természettudós, a Pápai Református Kollégium tanára, Tarczy Lajos személyes jó kapcsolatot ápolt Széchenyivel. A pápai professzor a gróf nagycenki birtokán látott mintagazdaság oly hatással volt, hogy Pápán is igyekezett létrehozni hasonlót. A számos természettudományi tankönyvet író Tarczy – melyekkel részt vállalt a magyar nyelvű szaknyelv kialakításában – munkája elismeréseképpen előbb levelező, majd rendes tagja lett a Széchenyi alapította Magyar Tudományos Akadémiának is. A „legnagyobb magyar” 1831-ben kiadott „Világ” című művét városunk egykori református főiskolai könyvtárának e szavakkal ajánlotta-dedikálta, küldte meg: „A Pápai Református Collegium Könyvtárának legmélyebb tisztelettel Széchenyi István.” Ezt az eredeti kézírásos Széchenyi-dokumentumot ma is becses ereklyeként őrzik a Pápai Református Gyűjteményekben.

1848/49 után, eleinte titokban, aztán a békésebb időkben már jól látható helyen, Pápa és a Pápa környéki falvak házainak szobafalain is ott függött Kossuth képe, mintegy ébren tartva a magyar szabadságvágyat. De Kossuth mellett Széchenyi tisztelete is megvolt mindig e tájon is. A XIX. század végén, a XX. század elején, a Kossuthról elnevezett utcák után nem véletlenül kezdtek el szaporodni a Széchenyi nevét viselő utcák is. A pápaiak korai Széchenyi-tiszteletét jelezte, hogy a város másik „Fő terét”, a korábbi Séta teret – a mai Március 15. teret – 1902-ben Széchenyiről nevezték el, mely 1945-ig

azt is viselte. Azonban a pápai rendőrkapitányság utcája, a korábbi Gelencsér-Fazekas utca 1926 óta, elnevezése óta napjainkig folyamatosan a Széchenyi István utca nevet viseli. Idén ennek immár 95 éve. Tehát Széchenyi István emlékezetét ez az utca őrzi egyedül városunkban.

Széchenyi nagy kortársainak, politikustársainak, mint például Kossuth Lajosnak, vagy Deák Ferencnek az emlékét nem egy és nem kettő szobor, emléktábla, emlékjele hirdeti Pápán, de Széchenyiét egyetlen egy sem.

Az Elsősorban pápai Városbarát Egylet úgy véli, ezt az adósságot ennyi idő után illő lenne a pápaiaknak törlesztenie, ezért az idei Széchenyi-évforduló jegyében kezdeményezni szeretné egy méltó köztéri Széchenyi-emlékjele, emléktábla, vagy relief fölállítását Pápa város polgármesterénél – Pápa város képviselőtestületénél. Hasonlót, mint például a Kossuth utca végi, Tansütő falán lévő domborműves Kossuth-tábla. Ez a szóban forgó, elképzelt-kezdeményezett pápai Széchenyi-emlékjele, emléktábla, vagy relief az idei esztendő folyamán, szeptember 21-re, a „legnagyobb magyar” születésének 230. évfordulójára valósulhatna meg. Helye akár az egyik Széchenyi utcai névtábla alatt, vagy akár a rendőrség épületének homlokzatán is méltó lehetne.

Ezzel a kezdeményezéssel kapcsolódhatna Pápa városa a Gróf Széchenyi Család Alapítvány által meghirdetett Széchenyi-évhez, a „legnagyobb magyar” születésének 230. évfordulójához.

Az Elsősorban pápai Városbarát Egylet nevében

Kerecsényi Zoltán, ügyvivő

Pápa, 2021. március 19.

Gróf Széchenyi István (1791–1860)

Az 1791. szeptember 21-én világra jövő gróf Széchenyi István ősei harcos katolikusok, a Habsburg-ház politikájának támaszai voltak. Édesapja a Nemzeti Múzeumot alapító Széchenyi Ferenc, édesanyja Festetich Júlia, a keszthelyi Georgikon alapítójának nővére. Gyermekkorában sokat időzik Nagycenken és Sopronban. Szinte gyermekfővel lép a katonai pályára, 1808-tól huszártisztként részt vesz a napóleoni háborúkban. Aztán nyugati és keleti utazások következnek, angol barátai és olvasmányai hatására ekkor már liberális-humanisztikus elveket követ, de a Habsburg-birodalom polgárának vallja magát.

Magyarországon katonáskodva kerül közelebb a hazai viszonyokhoz. Egyszerű magyar parasztok, egykori nevelője, jószágigazgatója, Lunkányi János és mindenekelőtt barátja, a függetlenségi szellemű református erdélyi arisztokrata, Wesselényi Miklós hatására azonosul nemzetével, világpolgárból magyar hazafi lesz.

1827-ben Felsőbüki Nagy Pálnak az országgyűlés alsótábláján elhangzó beszéde hatására egy évi jövedelmét följánlva megveti a Magyar Tudományos Akadémia alapjait. Pesten megalakítja a Nemzeti Casinót, Lovakról (1828) című kötetében népszerűsíti a lóversenyeket. Budapestet (e névalak is tőle származik) az ország gazdasági és szellemi központjává akarja emelni. Saját gazdálkodásában

tapasztalja, hogy a hazai modernizáció legfőbb akadálya a tőkehiány és a kötött földbirtok. (Egy bécsi bankház a gazdag nagybirtokos Széchenyi hitelkérelmét alkalmilag megtagadja.)

1830-ban jelenik meg korszakos jelentőségű műve, a Hitel. Dessewffy József Taglalat című vitairatára válaszul írja a Világ (1831), és 1833-ban (a cenzúra miatt külföldön) megjelenő Stádium című művét. Javasolja az ősiség eltörlését, a nem nemesek szabad birtokbirtoklását, a törvény előtti egyenlőséget, a részleges közadózást, a törvényszékek nyilvánosságát. A harmincas évektől irányítja az Al-Duna szabályozását, kezdeményezi a dunai és a balatoni gőzhajózást, hajógyárat, téli kikötőt, gőzmalmot létesít. Oroszlánrésze lesz az első, Budát Pesttel összekötő híd, a Lánchíd építésének megkezdésében. Bár Wesselényivel barátsága eddigre elhidegül, személyes népszerűsége tetőpontján áll. Ugyanakkor aggódóan figyeli a reformmozgalom gyors térhódítását, mint kapcsolódnak abba egyre szélesebb tömegek, mint merülnek föl egyre radikálisabb követelések. Az átalakulás vezetését a nagybirtokos arisztokráciának akarná fönttartani, s illúziókat táplál a Habsburg-kormányzat jó szándékát illetően. Jogos aggodalmakat táplál az orosz nagyhatalom fenyegetésével és a kibontakozó nemzetiségi partikularizmussal szemben. Mindez akkor kerül felszínre, amikor Kossuth Lajos Pesti Hírlapját Kelet Népe (1841) című vitairatában hevesen megtámadja.

A kibontakozó vitában Széchenyi elszigetelődik, a reformellenzék egységesen Kossuth mellett sorakozik föl. A forradalomtól rettegő Széchenyi gróf Politikai program töredékek (1847) című röpiratában minden korábbinál élesebb támadást intéz az égető társadalmi kérdések azonnali megoldását sürgető Kossuth ellen, de 1848-ban, a sikeres áttörés láttán lelkes nyilatkozatokat tesz, s a Batthyány-kormány közlekedés- és közmunka minisztereként a '48-as politika tevékeny részesévé válik.

A nyílt, fegyveres összecsapás küszöbén idegrendszere összeomlik, egy sikertelen öngyilkossági kísérlet után a döblingi ideggyógyintézetbe vonul vissza. Csak az ötvenes évek második felében nyeri vissza alkotóerejét. Párbeszédébe foglalt gyilkos iróniájú vitairatban számol le Bécshez fűződő illúzióival (Nagy magyar szatíra címmel adja ki Károlyi Árpád). Nyomatásban is megjelenik (1859-ben, név nélkül, Londonban) Ein Blick auf den anonymen „Rückblick” – Egy pillantás a névtelen „Visszapillantás”-ra című röpirata, amelyben Bach bértollnokkal íratott propagandairatát szedi ízekre. Utolsó kéziratos töredékében (Disharmonie und Blindheit – Diszharmonia és vakság) eljut odáig, hogy 1848/49 tragédiájáért az uralkodóházat tegye felelőssé, és a Kossuth vezette ellenzék tevékenysége iránt is megértést mutat. A rendőri zaklatások annyira megviselik beteg idegrendszerét, hogy önkézevel vet véget életének 1860. április 8-án. A kortársak politikai gyilkosságra gyanakodnak.

Felhasznált források:

- Ács Tibor: Széchenyi katonaevei. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1994. 35-36. p.
- Csorba László: Széchenyi István. Officina Nova Könyv- és Lapkiadó Kft., Budapest, 1991.
- Kerecsényi Zoltán: 210 éve született Széchenyi István – A „legnagyobb magyar”. = Pápai Hírlap, 2001. szeptember 18. 5. p.
- Kerecsényi Zoltán: Büszke pillantás – Széchenyi hídja. = Pápai Hírlap, 2002. április 16. 3. p.
- Kövy Zsolt (szerk.): A Pápai Református Gyűjtemény. Pápa, 1987. 30. p. + a képmellékletből Széchenyi dedikációjának képe.
- Kövy Zsolt: A pápai kaszinó történetéről. = Kövy Zsolt: Egyház és közélet.–II. Jókai Mór Városi Könyvtár, Pápa, 1995. 231. p.
- Németh József (fel.szerk.): Üdvözlét a régi Pápáról. Interpress, Budapest, 1987. 111., 115. p.
- Schanz Klára Lujza: Gróf Széchenyi István huszártiszt a napóleoni háborúkban, a 7., az 5. és a 4. huszárezredben a 19. század elején. = A magyar huszárság története – A lovasműveltség sajátosságai. Budapest-Zürich, 2004. 69. p. (<http://mek.niif.hu/06800/06824/06824.pdf> – Letöltés ideje: 2021. március 18.) („Az 1809. október 14-én Schönbrunnban megkötött békét követően, szemlegyakorlatra készült a felkelés lovassága 12. ezredének és 1. osztályának egysége Pápán, köztük a két Széchenyi fiú is.”)
- Tarczy Lajos – A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából. = https://hu.wikipedia.org/wiki/Tarczy_Lajos (Letöltés ideje: 2021. március 18.)

Széchenyi István huszár főhadnagy, vezérkari futártiszt

A' Pépai Reformatum Collegium
Könyv-Füzének

Személyes birtoklással

Széchenyi István

B.

Széchenyi István dedikációja (Világ, 1831.)